

УДК 316.482.3:130.2:321.64

Мірута Д. – ст. гр. БП-31

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОСНОВНІ ІДЕЇ І ТВЕРДЖЕННЯ ІЗ КНИГИ «ПОВСТАННЯ МАС» ХОСЕ ОРТЕГИ-І-ГАССЕТА

Науковий керівник: д.г. та і.н., професор Стоцький Я. В.

Miruta D.

Ternopil Ivan Puly National Technical University, Ukraine

KEY IDEAS AND ASSERTIONS IN JOSE ORTEGA Y GASSET'S "THE REVOLT OF THE MASSES"

Supervisor: Professor Yaroslav Stotskyi, PhD

Ключові слова: Масове суспільство, ліберальна демократія, надлюдина.

Keywords: Mass society, liberal democracy, overman.

У праці "Повстання мас" (1930) Хосе Ортега-і-Гассет діагностує духовну кризу Європи, пов'язану з появою нового психологічного типу, який він означає як "людини мас", чиє домінування загрожує елітарним цінностям та стабільності цивілізації.

"Людина мас" — це самовдоволена посередність, яка користується всіма благами сучасної цивілізації, але не відчуває відповідальності за їх збереження, вимагає комфорту без зусиль і виявляє агресивну нетерпимість до будь-якої інтелектуальної чи моральної вищості.

Технічний прогрес і ліберальна демократія ХХ століття призвели до "гіпердемократії", за якої маси більше не підкоряються кваліфікованим меншинам, а нав'язують свою волю через прямий тиск, що відкриває шлях, на думку Гассета, до тоталітарних режимів і деградації культури.

Хоча теорію Ортеги критикують за надмірний елітизм та недооцінку ролі освіти в емансипації людей, вона залишається актуальною для аналізу сучасного цифрового популізму, де алгоритми соцмереж підсилюють конформізм та масову агресію.

На відміну від біологічного песимізму Шпенглера чи класового оптимізму Маркса, Ортега вбачає причину кризи у психологічній зміні суспільства, пропонуючи вихід через формування "європейської наднації" та повернення еліті ролі відповідального лідера [5]. Історичним втіленням "бунту мас" стали фашизм, нацизм і більшовизм — режими, що спиралися на примітивні гасла, руйнували традиційні правові інститути та фізично знищували інтелектуальну еліту заради панування стандартизованої більшості.

Для сучасної України ідеї Ортеги є застереженням проти популізму та втоми від відповідальності: виживання держави залежить від здатності справжньої еліти (військових, волонтерів, інтелектуалів) протистояти масовій деградації та запиту на спрощені рішення в умовах війни.

Висновок. Геоєвристика праці «Повстання мас» свідчить, що Хосе Ортега-і-Гассет першим діагностував кризу європейської цивілізації як результат панування «людини мас» — споживача, який користується благами прогресу, але заперечує відповідальність та інтелектуальні зусилля. Автор доводить, що занепад культури спричинений не технічними чи економічними факторами, а психологічною деградацією

особистості та «бунтом посередності» проти еліт. Для сучасної України ці ідеї є ключовими у протидії популізму та маніпуляціям: вони підкреслюють, що виживання нації залежить від здатності сформувавши нову, вимогливу до себе еліту, яка зможе поєднати енергію народу з високими культурними та політичними стандартами.

Література

1. Лазарсфельд П., Берельсон Б., Годе Г. Вибір народу / пер. з англ. Київ : Дух і Літера, 2010. 340 с.
2. Зиммель Г. Великі міста і духовне життя. Львів : Леопольд, 2012. 104 с.
3. Ле Бон Г. Психологія народів і мас. Львів : Академічний Експрес, 2003. 256 с.
4. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. Книга для всіх і ні для кого / пер. з нім. А. Онишка. Київ : Основи, 2003. 512 с.
5. Ортега-і-Гассет Х. Повстання мас / пер. з ісп. В. Вовк. Київ : Основи, 1994. 172 с.
6. Шпенглер О. Присмерк Європи. Нариси морфології світової історії/ пер. з нім. М. Яковлева. Київ : Вид-во Жупанського, 2010. 576 с.
7. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting. New York : Basic Books, 1973. 507 p.